

- ( ) . /

. :

.

:

:

:

:

( )

( )

( )

»

«

»

«

-

-

):

:

(

»:

«

.( )

:

«

»:

-

«

»:

-

:

-

-

(

):

(

)

»:

(

)

)

)

(

(

:

«

: -

: -

« »

« »

: -

: -

« »

« »

: -

: -

:

« »

« »

: -

: -

:

«.. »

« »

: -

: -

« »

«... »

: -

: -

« »

« : »

: -

( )

«.. »

: -

:

« »

« »

« »

« »

« »

: -

: ( )

« »

« »

« »

« »

« »

: -

: ( )

« »

« »

« »

« »

« »

« »

):

« »: (

:

: ( )

( ) »: ( )

): ( )

]

:

:

:[

: .

. «( )»: ( )

:

-

-

( )

(

(X)

:

( ) ( )

):

-

-

(

-

- ( )

-

( )

-

( )

:

. ( )

:

.«

»:

»:

. :

.«

.«

»:

:

.«

»:

:

-

( )

:

»:

-

:

:

«

-

/

-

-

»:

:

:

.«

-

-

-

... : -
... : - » :
... : - .«
( )) »
... ( ) ( ) .«
» : - .« »
( )) .« : »
... ( ) ( ) -
( )) :
... : »
... : .«
»
... : .«
»
.« .« »
... : - :
... : - :
... / : - : :
: : - »
» :
... .« : . : .
: : : - : : :
... .« » : : :
... : ( ) - .. : : :
... : - : : :
... : - : :
: : - :
»
.« .«

» : . : - . : : -
« . » :
.« : . : : -
» : . : - »
.« . : : -
» : .«
- .«
- » : . : : -
»
.« .«
. : : - » : . : : -
- : -
- : .«
- : . : -
/ : . : . : -
» : »
- : : .«
» : . : -
.« .«
- » : . : -
.« »
- .
» : . : -
.« »
- . : : -
.« .« »

:( ) ( ) ( ) : ( ) :
: : : .«
: : : . : -
: : : - »
: : : - .«
: : : »: . : -
: : : - .«
): : / : »: . : -
: ( ) : (.«
: - : -
: : »
: : »: . : -
: ( ) .«
: : »: . : -
: : .«
: : »: . : -
: / : - »: . : -
: : - .«
: / : »: . : -
: : .«

اسناد تاریخی خلیج فارس در میان جغرافی دانان عربی (گذشته و حال)

نصرالله شاملی^۱، ماجد نجاریان^۲

نام خلیج فارس در آثار قدیمی و منابع کهن عربی در میان متون تاریخی و جغرافیائی و ادبی از دیر باز مطرح بوده است. لیکن بنابر مقتضیات زمانی ناچاریم شمه ای از اعترافات ادیبان عرب را که به نحوی نام خلیج فارس و جزایر و نواحی وابسته به آن را در ضمن نوشته‌های خود آورده‌اند، نام ببریم، مقاله در سه بخش تنظیم خواهد شد:

بخش اول پیرامون کتب و منابع قدیمی است که نام خلیج فارس و سرزمینهای ساحلی وابسته به آن را ذکر کرده است، و مهمترین این منابع «المسالک و الممالک» از ابن خردادبه «الأعلاق النفسیه» تألیف ابن رسته، «مروج الذهب» مسعودی و دهها تألیف دیگر پیرامون خلیج فارس مطالب ارزنده‌ای وجود دارد. بخش دوم: منابع و آثار جدیدی است که به وسیله محققان عرب تألیف شده است، برخی از این آثار چون «العراق بین احتلالین» تألیف عباس الغراوی و «النظم الاسلامیه» تألیف دکتر صبحی صالح می‌باشد. بخش سوم کتاب گلچینی است از کتب و مقالات نویسندگان غربی که در مجلات کشورهای عربی پس از ترجمه به زبان عربی به وسیله اندیشمندان عربی چاپ شده است مانند «الجغرافیه العمومیه» تألیف ج س بیکوک و «الحضاره الاسلامیه» تألیف آدام متر می‌باشد در بسیاری از این دسته آثار حدود و ثغور کشورهای عربی از جمله کشورهای ساحلی منطقه خلیج فارس با ذکر صریح «خلیج فارس» آمده است، ان شاء الله در اصل مقاله به جزئیات این اسناد پرداخته خواهد شد.

واژگان کلیدی: خلیج فارس، اسناد تاریخی، جغرافیایی، حدود و ثغور

---

۱. عضو هیات علمی دانشکده زبانهای خارجی دانشگاه اصفهان

۲. دانشجوی دکتری زبان و ادبیات عرب دانشگاه اصفهان